

Lassallen kirjeitä Marxille

“Die Neue Zeitiin” toimittanut ja selityksillä varustanut

EDUARD BERNSTEIN

(SÄKENIEN SUOMENNOS)

Neljäs kirje.

Tässä meillä on Lassallen vastaus, kolmannen kirjeen alkuselostuksessa olevaan Marxin diplomaattiseen sellitykseen siitä, miksi hän ei ole kirjoittanut. Siinä ei ilmaannu mitään aavistusta siitä, että Marxilla olisi ollut jotain poliittista Lassallea vastaan. Myöskin Lassallen serkun, Max Friedländerin toimittaman Wiener Pressen avustustyön suhteen, ei Lassalle ollut Marxia aivan oikein käsittänyt. Marx oli Friedländerin Lassallen kautta antanut ymmärtää, että hän tosin oli myöskin ranskalaisvastainen (s. o. Napoleon III hallitusta vastustava), mutta ei myöskään pienemmässä määrässä englantilaisvastainen, eikä “kaikista vähimmin voinut kirjoittaa lordi Pam’ille (Palmerstonille)”, ja tämän huomautuksen käsittää Lassalle, kuten näemme, täydelliseksi kieltäytymiseksi, kun sen sijaan Marx ei ollut sitä vastaan, että koska hyvään olisi kirjoittanut Presselle artikkeliteita rahamarkkinoista ja mitä sen yhteyteen kuului. Siten mainitsi hän tiistä kohdasta kirjeessään Engelsille joulukuun 22 p:nä 1857, jossa hän kertoi Engelsille Friedländerille, Lassallen kautta, lähettämästään vastauksesta, ja täytyy otaksua, että ainakin senlaatuinen vihjaus oli hänen Lassallellekin lähettämässään kirjeessä. Mutta Lassalle kuitenkin käsitti vastauksen siten, että Marx oli hylännyt Friedländerin tarjouksen, ja antoi sen vuoksi, kuten tässä selviää, asian Pressin kanssa raueta.

Sitävastoin näemme tässä hänen, kultuaan Marxin talousopillisen teoksen olevan valmistuksessa, Marxille heit ystävällisesti tarjouksessa apuaan kustantajan hankkimisessa. Tämän tarjouksen toteuttaminen, johon Marx mielellään suostui, teki heidän välisen kirjeenvaihdonsa jälleen vilkkaaksi ja muutenkin saattoi Marxin jälleen lähemmäksi Lassallea. Se näyttää joltaneen hänet Lassallen mieliksi tarkemmin tutkimaan hänen Herakleituksensa.

Historiallisesti mieltäkiinnittäviä ja

todistuksena Lassallen poliittisesta tarkkailukyvyystä ovat hänen huomautuksensa juhlamielialasta Berliinissä, kun mielipuolen kuninkaan Friedrich Wilhelm IV tilalle astui Preussin prinssi Wilhelm, sittemmin Wilhelm I. ja tämän pojan Friedrich Wilhelmin naimiskauppa Englannin prinsessan Victorian kanssa, samoin kuin tämän mielialan poliittisen merkityksen osuvan arvostelun.

Berliini, 10. 2. 1858.

Potsdamer Strasse no. 131.

Vastaa pian!

Rakas Marx! Toistan jokaisessa kirjeessäni Sinulle pyynnön osotteestasi.

Senjälkeen kun Sinulle viimeksi kirjoitin, on minulle käynyt varsin huonosti. Sain erittäin ankaran kurkkutulehduksen ja olin pakotettu olemaan vuoteen omana neljä, viisi viikkoa. Siinäkin syy, miksi en ole aikaisemmin kirjoittanut, sillä sittenkin, kun jo olin terve, olivat — ja ovat vielä — kaikki asiansi niin takapajulla ja epäjärjestyksessä, että enpä aikaisemmin ole voinut kirjoittaa.

Kuinka voit nyt sanoa, että minä olisin kirjeenvaihdon ensiksi lopettanut. Sellainenhan viittaus oikeastaan merkitseisi tahallisuutta minun puoleltani. Kun minä Manchesterista tulleen kirjeeseen en pitkään aikaan vastannut, niin olivat vain matkani siihen syypäänä. Nau-raapa minun täytyy, kun Sinä kirjoitat, että Sinulla on jotain kerrottavaa, jonkavuoksi Sinun pitäisi saada yksityisesti kanssani keskustella ja kun siihen ei

ole tilaisuutta, niin Sinä et kirjota minulle ollenkaan! Minkälaista logiikkaa, hyvä ystäväni! Älä enää toimi senmukaan, muuten minä menetän minä hetkenä hyvänsä sen, etten kuule mitään Sinulta.

Onko Nutt lähettänyt Sinulle kirjan? Duncker ainakin vannoo sen lähetetyn. Ellet ole saanut, niin kirjota minulle heti. Vaikkakin olet aikaisemmin tehnyt erikoistutkimuksia Stoaan ja Skepsisiin suhteen, niin kuitenkin on kirja oleva suuresti mielenkiintoinen. Kirjan nimi tosin viittaa vain Herakleitokseen. Itse asiassa sisältää se kuitenkin paljon muuta, etenkin Platosta ja vielä enemmän Stoasta antavat perusteelliset yksityistutkimukset kuitenkin aivan uusia tuloksia. Silloin tällöin täytyi myös Skepsisiin luoda katsaus. Muutoin tekisit minulle ystävällisen palveluksen, jos tämän teoksen — mutta alusta alkaen, eikä selailemalla — lukisit lävitse. Tämä ei nyt ole niin pelottavaa, kuin miltä se näyttää. Kun ensin olet hyvän matkaa sitä lukenut, niin itsestäsi jo luet edelleen, ja minä en odota keneltäkään ihmiseltä niin mielenkiinnolla tietoa, mitä hän — sincerement — siitä kaikesta sanoo.

Sinun vastaustasi serkkuni pyyntöön olin jo edeltäkin ajatellut ja hänelle jo etukäteen vastannut melkein samoilla sanoilla kuin sinun selityksessäsi selviää. Kuitenkaan en pidä aivan mahdottomana, ettetkö Sinä voisi täyttää "Pressen" toivomusta. Sillä vaikkakin myös "Presse" "ranskalaisvastaisuudellaan" voi tarkottaa sitä, että se merkitsee "Englannin puolesta", niin eihän sen tarvitse olla Si-

nulle mittapuuna. Riittäisihän tässä ehkä se, kun Sinä "ranskalaisvastaisia" (s. o. "napoleoni" vastaisia) artikkeleita kirjottaisit, jonka sinä varsin hyvin voisit suorittaa, painostamatta siinä englantilais-vastaisia ja myönteisiä sanoja, sensijaan tässä vain merkitseisit oman kantasi. Ollessaan toisessa puolella kanssasi samaa mieltä ja saadakseen Sinulta, johon he näyttävät panevan suurta arvoa, yleensä kirjoituksia, olisi "Presse" ehkä tähän tyytynyt ja antanut sen tapahtua. Tosin olisi sängen piankin jouduttu koskemaan asioihin, jotka olisivat johtaneet ristiriitaan. Minä Sinun kieltoasi ja oman sairauteni johdosta en ole lainkaan kirjottanut serkkuleni, koska juttu siten raukkaa itsestään. Jos kuitenkin haluat, että minä hänelle jotain kirjottaisin, niin sano siitä minulle.

Sängen suurta iloa tuotti minulle tieto, että Sinä lopultakin tuumit ja näytät päättävän talousopillisen teoksesi. Jos Sinä haluat saada sen julaistavaksi Berliinissä ja minä voin siinä suhteessa olla Sinulle avuksi, niin luota minuun. Minä luulen itselläni olevan jonkun verran vaikutusta tšekäläisiin kirjakauppiaisiin ja tulen jokatapauksessa näinpä paljon kuin voin entisellä innoillani toimimaan hyväksesi.

Porvaristomme on taasen kymmenennessä taivaassa! He ryepvät riemussa ja toivonkuuhuissa. Prinssin naimiskauppa on heidän takeensa, en tiedä, mihin kaikkeen. Mutta myöskin pikkuporvarillinen olutdemokratia yhtyy tähän riemuvirteeseen. Niinpä on Streckfussista m. m. kirjeitä saapunut tšekäläiselle "Volkszeitungille" ("Urwähler-

sin" seuraajalle), joissa vaadittiin tätä agiteeraamaan morsiusparin juhlallisesti vastaanottamiseksi, mutta joka onneksi ei kuitenkaan tapahtunut. Vieläpä Rudolf Schramm on Lontoosta lähettänyt samalle "Volkszeitungille" lapamadon pituisen riemuartikkelin, jossa hän näitä häitä suunnattomasti ylistelee, mikä edistää Preussin puolelta todellista tervettä poliittista järkeä. "vuoden 1848 abstraktisten teorioitten takaisintulemista"! Artikkelin oli hän varustanut täydellä etu- ja sukunimellään sekä osotteellaan ja olisi hänen ilmoituksensa mukaan ne pitänyt asettaa lehteenkin (hän nähtävästi halusi "persoonallista" anteeksi-antoa"), mikä pyrkimys häneltä kuitenkin täydellisesti evättiin.

Niin harhakuvielmallista, perusteetonta ja surkuteltavaa kuin nämä ilot ja toiveet ovatkin, niin kuitenkin on selvää, että juuri tämän kautta jonkunverran hallitusohjaket höllentyvät. Yleisen mielipiteen ilmaisu, kun se, kuten tämä, on aivan yleinen, vaikuttaa kuitenkin kuin tosi-asia, olkoot se itsestään miten harhaanjohtava tahansa. Tämän yleisen edellytyksen johdosta

käyttää vastustuspuolue tilaisuutta hyväkseen anastaakseen itselleen mahdollisimman paljon etua hallituspuolueelta, joka myöskin antaa periksi tämän yleisen otaksuman perusteella ja tämän kautta hallitusohjaketkin heltyvät.

Mitä olet Sinä sanonut Napoleonin "epäilyttäviä henkilöitä" koskevien lakien johdosta. Täällä virallisissakin piireissä ollaan aivan yleisesti sitä mieltä, että hän on valtansa loppukaudella. Hän esiintyy todellakin kuin hänellä olisi jotakin kaappaussuunnitelmia vaalioikeutta kohtaan. Toivottavasti hän tukehtuu noihin yrityksiin.

Minua suuresti ilahduttaa se, mitä kirjoitat minulle Freiligrathista. Minulla on yhtä ystävällisiä tunteita häntä kohtaan kuin koskaan ennen, mutta on sängen väärin, ettei hän ole minulle kirjoittanut pitkään aikaan. On kulunut vuosia, jolloin hän viimeksi sai minulta kirjeen. Sano hänelle, että hän ilahuttaisi minua suuresti kirjeellään. Sydämellisesti tervehtien sinua, vaimoasi ja lapsia. Sinun

F. Lassalle.

